

Persbericht

Luxemburg, 26 januari 2016

Omgang met de financiële crisis door de Europese Commissie was "schoot over het algemeen tekort", aldus EU-controleurs

Volgens een nieuw verslag van de Europese Rekenkamer was de Europese Commissie niet voorbereid op de eerste verzoeken om financiële bijstand tijdens de financiële crisis in 2008, doordat waarschuwingssignalen onopgemerkt waren gebleven. De controleurs constateerden dat de Commissie er ondanks haar gebrek aan ervaring in is geslaagd de bijstandsprogramma's die tot hervormingen hebben geleid, te beheren en zij wijzen op een aantal positieve resultaten. Zij wijzen echter ook op verschillende punten van zorg in verband met de "over het algemeen tekortschietende" omgang met de crisis door de Commissie: verschillende behandeling van landen, beperkte kwaliteitscontrole, gebrekkig toezicht op de uitvoering en tekortkomingen in de documentatie.

"De effecten van de crisis zijn op dit moment nog steeds voelbaar en de leningenprogramma's die eruit voortvloeiden, lopen intussen in de miljarden euro", aldus de heer Baudilio Tomé Muguruza, het voor het verslag verantwoordelijke lid van de Europese Rekenkamer. "Het is daarom van het grootste belang dat we leren van de fouten die zijn gemaakt."

De controleurs hebben geanalyseerd hoe de Commissie de financiële bijstand die werd verleend aan vijf lidstaten (Hongarije, Letland, Roemenië, Ierland en Portugal) heeft beheerd. Zij constateerden dat de Commissie erin is geslaagd haar nieuwe beheerstaken op zich te nemen; volgens hen is dit, gezien de tijdsdruk, een hele prestatie. Toen de crisis uitbrak, bouwde de Commissie steeds meer interne deskundigheid op en legde zij contacten met een brede waaier aan belanghebbenden in de betrokken landen. Bij latere hervormingen is ook een beter macro-economisch toezicht ingevoerd.

Hoewel een aantal belangrijke positieve resultaten wordt genoemd, worden in het gedetailleerde verslag de vier voornaamste punten van zorg aangewezen met betrekking tot het crisisbeheer door de Commissie: de verschillende benaderingen die werden toegepast, beperkte kwaliteitscontrole, gebrekkig toezicht op de uitvoering en tekortkomingen in de documentatie.

Dit persbericht wil slechts de kernboodschap weergeven van het door de Europese Rekenkamer vastgestelde speciaal verslag. Het volledige verslag is beschikbaar op www.eca.europa.eu

ECA Press

Mark Rogerson – Woordvoerder T: (+352) 4398 47063

Damijan Fišer – Persvoorlichter T: (+352) 4398 45410

12, rue Alcide De Gasperi - L-1615 Luxembourg

E: press@eca.europa.eu @EUAuditorsECA eca.europa.eu

M: (+352) 691 55 30 63

M: (+352) 621 55 22 24

Belangrijke positieve resultaten: de controleurs constateerden dat de doelstellingen van de programma's werden behaald. De herziene tekortdoelstellingen werden grotendeels behaald. Structurele tekorten verbeterden, zij het niet altijd even snel. De lidstaten leefden de meeste voorwaarden in hun programma's na, zij het soms met enige vertraging. De programma's zetten daadwerkelijk aan tot hervormingen. De landen voerden de door de programmavoorwaarden vereiste hervormingen grotendeels door en in vier van de vijf landen vond de aanpassing van de lopende rekening sneller dan verwacht plaats.

Verschillende benaderingen: de controleurs vonden verschillende voorbeelden van landen in een vergelijkbare situatie die niet op dezelfde manier werden behandeld. In sommige programma's waren de voorwaarden voor bijstand minder strikt, waardoor ze gemakkelijker na te leven waren. De structurele hervormingen stonden niet altijd in verhouding tot de ondervonden problemen of volgden een volledig andere benadering. Sommige tekortdoelstellingen van de landen werden sterker afgezwakt dan de economische situatie leek te rechtvaardigen.

Beperkte kwaliteitscontrole: de evaluatie van de belangrijkste documenten door de programmateams van de Commissie schoot in verschillende opzichten tekort. De onderliggende berekeningen werden niet buiten het team geëvalueerd, de werkzaamheden van de deskundigen werden niet grondig onder de loep genomen en het evaluatieproces werd niet goed gedocumenteerd.

Gebrekkige monitoring: de Commissie gebruikte streefdoelen voor op transactiebasis berekende tekorten. In hoeverre die zijn verwezenlijkt kan pas na verloop van tijd worden vastgesteld. Zo heeft zij gezorgd voor samenhang met de procedure bij buitensporige tekorten, maar wanneer er een besluit over de voortzetting van het programma moet worden genomen, kan de Commissie niet met zekerheid zeggen of de lidstaat het streefdoel daadwerkelijk heeft behaald.

Tekortkomingen in de documentatie: de Commissie gebruikte een bestaand, nogal omslachtig prognosehulpmiddel op basis van spreadsheets. De documentatie was niet zodanig dat er kon worden teruggekeken in de tijd om de genomen besluiten te evalueren. De beschikbaarheid van gegevens verbeterde, maar zelfs voor de meest recente programma's ontbraken nog enkele belangrijke documenten. De voorwaarden in de memoranda van overeenstemming waren niet altijd voldoende toegespitst op de door de Raad vastgestelde algemene economische beleidsvoorwaarden.

Volgens de aanbevelingen van de Europese Rekenkamer dient de Europese Commissie:

- een instellingsbreed kader vast te stellen dat het mogelijk maakt om snel personeelsleden en deskundigheid te mobiliseren wanneer zich een programma voor financiële bijstand voordoet;
- haar prognoseproces te onderwerpen aan een meer systematische kwaliteitscontrole;
- de gegevensregistratie te verbeteren en daar meer aandacht aan te besteden bij de kwaliteitsevaluatie;
- te zorgen voor passende procedures voor de kwaliteitsevaluatie van het programmabeheer en de inhoud;
- in de memoranda van overeenstemming variabelen op te nemen die zij op korte termijn kan verzamelen;
- voorwaarden te onderscheiden op basis van het belang ervan en zich te richten op de werkelijk belangrijke hervormingen;
- de interinstitutionele samenwerking met de andere programmapartners te formaliseren;
- het proces voor schuldenbeheer transparanter te maken;
- de belangrijkste aspecten van de aanpassing van de landen na de afsluiting van programma's verder te analyseren.

Speciaal verslag nr. 18/2015: **Financiële bijstand aan landen die in moeilijkheden verkeren** is beschikbaar in 23 EU-talen. Zie ommezijde voor de noot voor de redactie.

Noot voor de redactie:

In 2008 werd Europa geconfronteerd met een financiële crisis, die uitmondde in een staatsschuldencrisis. De staatsschuldencrisis was het gevolg van meerdere factoren, waaronder een gebrekkig toezicht op de banken, slecht begrotingsbeleid en de problemen waarmee grote financiële instellingen werden geconfronteerd (en de daaropvolgende kosten voor de reddingsoperatie, die door de bevolking werden gedragen). De crisis rolde in twee golven over de lidstaten van de EU: eerst werden de landen die geen deel uitmaakten van de eurozone getroffen in 2008-2009, en later verspreidde de crisis zich ook naar de eurozone. In totaal werden acht EU-lidstaten gedwongen om macrofinanciële bijstand aan te vragen (Hongarije, Letland, Roemenië, Ierland, Portugal, Griekenland, Spanje en Cyprus).

Reikwijdte van de controle

In Speciaal verslag nr. 18/2015 "Financiële bijstand aan landen die in moeilijkheden verkeren" onderzochten wij of de financiële bijstandsprogramma's door de Commissie op passende wijze werden beheerd. De volgende vragen werden gesteld: i) Werden de toenemende begrotingsrisico's tijdig opgemerkt? ii) Waren de processen goed genoeg opgezet om alomvattende input te leveren voor de programmabesluiten? iii) Leende de Commissie tegen de best mogelijke rentetarieven en in overeenstemming met de beste praktijken voor schulduitgifte? iv) Werden de hoofddoelstellingen van de financiële bijstandsprogramma's bereikt?

De besluiten die op politiek EU-niveau werden genomen, werden niet gecontroleerd. Het contrafeitelijke scenario waarin geen financiële bijstand werd verstrekt, of de vraag of het oplossen van de crisis op andere wijzen haalbaar was, werden niet in overweging genomen. De houdbaarheid van de schuld of de waarschijnlijkheid van terugbetaling van de leningen werd evenmin beoordeeld. Ook werd niet geëvalueerd of de Raad de meest passende tekortdoelstellingen of structurele voorwaarden had gekozen om de crisis op te lossen. Bij de controle van de samenwerking van de Commissie met andere partners werd niet beoordeeld of de betrokkenheid van die partners gerechtvaardigd was.

Hongarije

De val van Lehman Brothers zorgde begin oktober 2008 voor een neergaand beleggerssentiment. Dat leidde tot een uitverkoop van overheidseffecten, een mislukte veiling van obligaties en een sterke devaluatie van de valuta. De spanning op de markten in vreemde valuta zorgde voor liquiditeitsdruk binnen banken, die het moeilijk kregen om swaps in vreemde valuta door te rollen. Hongarije verzocht om financiële bijstand omdat het bezorgd was dat de toenemende paniek de stabiliteit van de marktmechanismen voldoende zou kunnen aantasten om een plotselinge verstoring van de externe financieringscapaciteit van Hongarije te veroorzaken.

Letland

In de drie maanden voorafgaand aan het verzoek om bijstand waren de deposito's met 10 % afgenomen. De aanleiding hiertoe was een run op Parex Bank, die met ernstige liquiditeitsproblemen werd geconfronteerd nadat zij meer dan een kwart van haar deposito's verloor. Tijdens diezelfde periode daalden de officiële reserves met bijna 20 % toen de centrale bank vreemde valuta verkocht om de koppeling van de wisselkoers in stand te houden. In november 2008 besloot de regering om in te grijpen en de Parex Bank te nationaliseren. In december legde de regering een beperking op aan het weghalen van deposito's bij Parex. Volgens de premier had Letland om drie redenen financiële bijstand nodig: om de Parex Bank te beheren, om het begrotingstekort te financieren en om de financiële markt te stabiliseren. De toenemende bezorgdheid over het financiële stelsel en over de externe schuld van Letland leidde tot de betalingsbalans- en de bankencrisis.

Roemenië

Met de komst van de mondiale financiële crisis in 2008 kwamen de binnenlandse financiële markten en het bankstelsel onder grote druk te staan. De toegang tot externe financiering was beperkt, waardoor de rentevoeten piekten. De vertraging van de kapitaalstromen leidde tot een grote daling van de wisselkoers met meer dan 15 %, hetgeen de kwaliteit van de activa aantastte en waardoor de balansen van de banken verder verslechterden. De centrale bank greep in om de Roemeense leu te stabiliseren. De rating van Roemenië werd verlaagd tot onder beleggingskwaliteit ("investment grade"), waardoor zowel de risicopremie als de financieringskosten toenamen. Het rendement op staatsobligaties sprong naar 9 %. In het licht van de sterk toegenomen risicoaversie, de hogere druk op de wisselkoers en de steeds sterker beperkte toegang tot de obligatiemarkt voor overheidsfinanciering diende de Roemeense overheid in maart 2009 een verzoek om financiële bijstand in.

Ierland

Vanaf eind 2007 verdampte het beleggersvertrouwen in de Ierse vastgoedsector door bezorgdheid over het overaanbod en een zeepbel in de prijzen. Daardoor werd Ierland met twee problemen geconfronteerd: een sterke afname van de aan de bouwsector gerelateerde cyclische ontvangsten en de plotselinge grote verliezen in het binnenlandse bankstelsel. In 2008–2010 had Ierland belangrijke maatregelen genomen om zijn bankensector te verstevigen. Het bood overheidsgaranties voor de passiva van binnenlandse banken aan. Het injecteerde kapitaal ter waarde van meer dan 20 % van zijn bbp in de bankensector. Het nationaal agentschap voor activabeheer nam probleemactiva op het gebied van grond en vastgoedontwikkeling over van de banken. De verplichtingen van de overheid ten aanzien van de financiële sector hadden de marge op staatsobligaties echter naar ongekende hoogten gestuwd en de markttoegang van het land aanzienlijk beperkt.

Portugal

De periode voorafgaand aan het verzoek om financiële bijstand werd gekenmerkt door ongunstige ontwikkelingen in de overheidsfinanciën en een achteruitgang van de economische vooruitzichten. Daardoor nam het vertrouwen af en nam de marktdruk op de Portugese schuld toe, wat werd aangescherpt door de negatieve ontwikkelingen in de markten voor staatsobligaties in de eurozone. Naarmate de toegang tot de markt vernauwde, deed de overheid steeds meer een beroep op kortlopende uitgaven van effecten en andere soorten financiering (zoals onderhandse plaatsing, gesyndiceerde uitgifte en aanzienlijke kortlopende financiering van binnenlandse banken). Begin mei 2011 nam de Portugese 10-jaars spread ten opzichte van Duitse Bunds toe tot 650 basispunten. Tegen de achtergrond van opeenvolgende afwaarderingen van zijn staatsobligaties door ratingbureaus kon Portugal zichzelf niet langer herfinancieren tegen percentages die verenigbaar waren met langetermijndoelstellingen voor de houdbaarheid van de begroting.

Griekenland

De EU-bijstand voor Griekenland tijdens de crisis zal worden behandeld in twee afzonderlijke speciale verslagen van de Europese Rekenkamer: in het eerste verslag, dat in het eerste kwartaal van 2016 uitkomt, zal worden beoordeeld i) of de door de Commissie gecoördineerde technische bijstand op positieve wijze heeft bijgedragen tot de uitvoering van het programma en tot het Griekse hervormingsproces, en in het tweede verslag zullen ii) het ontwerp van, het toezicht op en de resultaten van het programma voor economische aanpassingen voor Griekenland worden beoordeeld.